

Dienstverleningsplan 2025

Gemeente Dordrecht

Aan:

Gemeenteraad van de
gemeente Dordrecht
t.a.v. mw. A.E.T. Wepster,
raadsgriffier
Postbus 8
3300 AA DORDRECHT

Rotterdam, 25 september
2025

Kenmerk: AK/MF

Geachte leden van de gemeenteraad,

In het kader van de aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening 2025 van de gemeente Dordrecht ontvangt u ons dienstverleningsplan. Dit dienstverleningsplan bevat onze uitgangspunten en plan van aanpak voor de controle 2025.

Met dit dienstverleningsplan informeren wij u over de wijze waarop wij de controle 2025 vormgeven en u ondersteunen in de uitoefening van uw opdrachtgeversrol richting de accountant. Dit plan bevat de afspraken en verwachtingen ten aanzien van de controle. We bespreken ons dienstverleningsplan tijdens de vergadering van de Auditcommissie op 30 september 2025.

De onderwerpen die in dit plan aan de orde komen, maken onderdeel uit van onze overwegingen bij het bepalen van de aard, het tijdstip van de uitvoering en de diepgang van de controlewerkzaamheden die wij toepassen bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening en andere controle opdrachten.

Op basis van Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de ‘Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten’ (ViO), is vereist dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controlecliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij hebben de, overigens zeer minimale overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.

Graag geven wij u de mogelijkheid om in het verlengde van de controleopdracht ons specifieke aandachtspunten mee te geven. In onze rapportages koppelen wij vervolgens de resultaten ten aanzien van uw aandachtspunten expliciet terug.

Hoogachtend

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

F.P. (Arne) Koole MSc RA
Partner

Inhoudsopgave

01

Uw team

02

Ervaringen vanuit de
controle 2024

03

Planning en aanpak

04

Top aandachtspunten voor
2025

05

Natuurlijke adviesfunctie

1. Uw BDO-team

Controle

Arne Koole MSc RA
PARTNER

Eindverantwoordelijk voor de controle en aanspreekpunt voor de raad (AC), griffie en college.

Marco Fuchs MSc
MANAGER

Verantwoordelijk voor het controleteam, eerste aanspreekpunt directie en concerncontroller.

Yuri van Kesteren MSc RA
MANAGER

Verantwoordelijk voor het controleteam, eerste aanspreekpunt directie en concerncontroller.

Marc Steehouwer MSc RA
ADVIESPARTNER

Adviespartner en aanspreekpunt voor de raad (AC), griffie en college.

2. Ervaringen vanuit de controle 2024

Plezierige en constructieve samenwerking

De jaarrekeningcontrole 2024 heeft in een plezierige en constructieve samenwerking plaatsgevonden. Het team bij gemeente Dordrecht is goed bereikbaar en reageert snel op vragen en verzoeken.

Verbetering op onderdelen duidelijk zichtbaar

Uit de evaluatie van de controle 2024 met de ambtelijke organisatie blijkt dat het jaarrekeningproces het afgelopen jaar verder is verbeterd ten opzichte van boekjaar 2023. Wij kijken samen met de gemeente terug op een effectieve samenwerking waarbij afstemming goed verliep en er sprake was van korte lijnen tussen het controleteam en de VIC. Tegelijkertijd zien wij samen met de gemeente op onderwerpen ook nog mogelijkheden om het proces zowel in de samenwerking als inhoudelijk te verbeteren.

Controlewerkzaamheden eerder uitvoeren en afronden

De gemeente en BDO hebben een ambitie uitgesproken om meer detailcontroles van processen naar voren te halen. In 2024 waren bij het eerste deel van de interim controle slechts van een beperkt aantal processen de detailcontroles uitgewerkt door de VIC. Hierin heeft de VIC in 2025 reeds stappen gezet, waardoor nu van meer processen de eerste detailcontroles zijn uitgevoerd en bij ons zijn aangeleverd, nog voordat wij zijn gestart met de interimcontrole.

Grondexploitatiecontrole opnieuw in december

Ten aanzien van de controle op de grondexploitaties hebben wij in 2024 voor het eerst de controle in een eerder stadium opgepakt, met een controle op de waardering van de grondexploitaties in december en januari, vooruitlopend op de jaarafsluiting. Aangezien dit van beide kanten goed is bevallen zullen wij dit voor 2025 opnieuw doen. De eerste afspraken hiervoor staan reeds gepland. Hierbij vragen wij tegelijkertijd aandacht voor de interne controle op deze berekeningen, specifiek ten aanzien van de onderbouwing van uitgangspunten van de nieuwe grondexploitaties Maasterras en Derde Merwedehaven en voor de onderbouwing van belangrijke inhoudelijke en financiële wijzigingen ten opzichte van 2024.

Aanpakken belangrijkste knelpunten in opsteldossier

Vanuit de jaarrekeningcontrole 2024 hebben wij geconstateerd dat de gemeente nog een relatief groot aantal correcties, met omvangrijke financiële impact heeft verwerkt na aanlevering van de eerste jaarrekening bij ons. Dit draagt niet bij aan een efficiënt verloop van de controle. Ook ten aanzien van de inhoudelijke onderbouwing van jaarrekeningposten, specifiek het eigen vermogen en overlopende activa en passiva zien wij dat de gemeente hierin nog verder kan verbeteren. De gemeente heeft reeds de nodige acties ondernomen naar aanleiding hiervan en zal hier in overleg met ons de komende maanden verder invulling aan geven, zodat een nieuwe verbeterslag wordt gerealiseerd voor boekjaar 2025.

3. Planning en aanpak

Contactmomenten en belangrijkste aandachtspunten

Contactmomenten met de auditcommissie

- ▶ Toelichting dienstverleningsplan 2025 (30 september 2025);
- ▶ Toelichting managementletter 2025 (1 december 2025);
- ▶ Toelichting accountantsverslag 2025 (juni 2025);

Belangrijkste contactmomenten met de organisatie en college

- ▶ Periodieke afstemming portefeuillehouder Wim van der Kruijff;
- ▶ Periodieke afstemming gemeentesecretaris Carlo Post;
- ▶ Periodieke afstemming met concerncontroller Stefan Brouwer;
- ▶ Operationele afstemmingen interne audit en coördinator jaarrekening

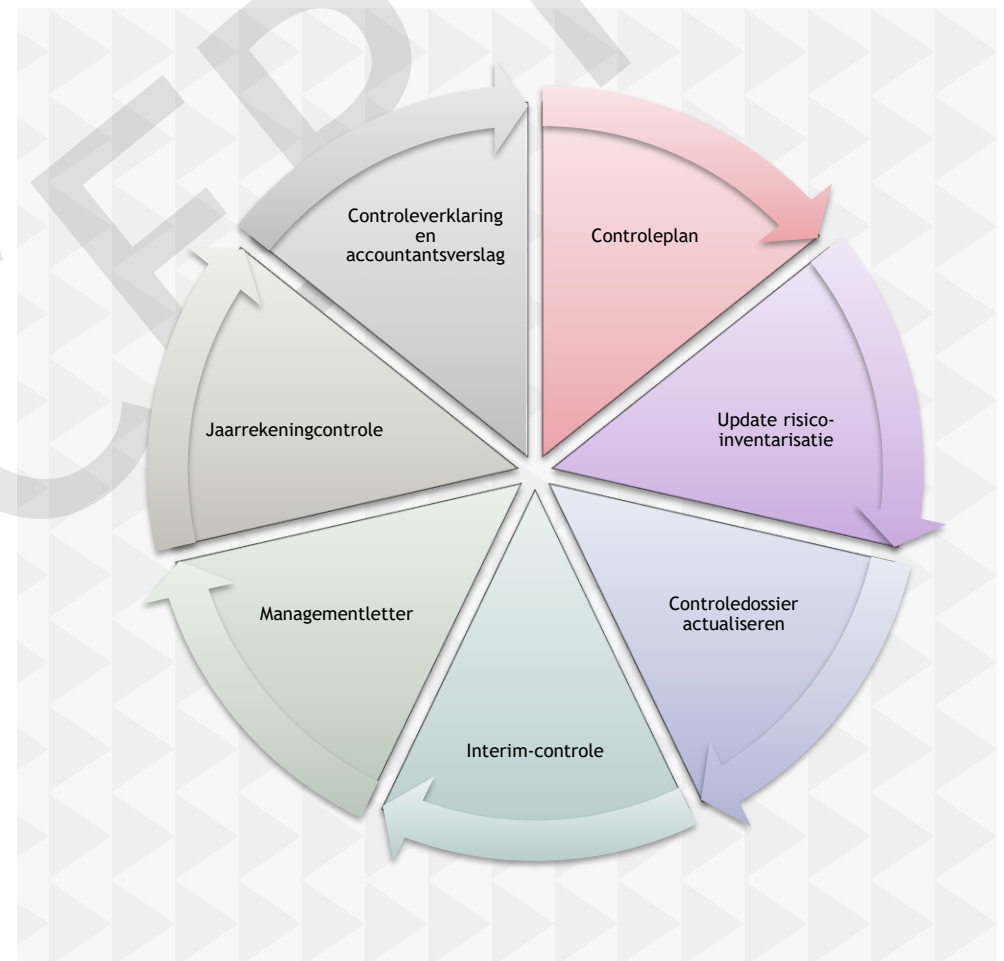
Inhoudelijke kenmerken en aandachtspunten

Naast een actieve samenwerking met de organisatie, gaan we voor een dynamisch proces met korte communicatielijnen. De volgende onderwerpen zullen we agenderen:

- ▶ Geïntegreerde IT-aanpak
- ▶ Frauderisico-analyse als onderdeel van de controle
- ▶ Onderkende belangrijkste risico's:
 - Waardering grondexploitaties (met name Stadswerven en Maasterras)
 - Doorbreking interne procedures door management (verplicht risico)
 - Prestatielevering heeft niet plaatsgevonden terwijl kosten wel door de gemeente zijn betaald

Materialiteit

- ▶ Op basis van de begroting 2025 zal de materialiteit voor de jaarrekeningcontrole 2025 circa € 15.500.000 bedragen (fouten en onzekerheden worden bij elkaar opgeteld).
- ▶ Onze rapporteringstolerantie 2025 voor fouten en onzekerheden bedraagt € 775.000.

4. Top aandachtspunten voor 2025

De voorgaand jaar gesignaleerde aandachtspunten nemen we mee in de controle 2025

Uit ons accountantsverslag 2024:

- ▶ **Het voorspellend vermogen van de organisatie kan beter:** Wij werken graag samen met de organisatie aan het vergroten van het voorspellend vermogen zodat tussentijds een nauwkeuriger beeld met de raad gedeeld kan worden. Begroting en realisatie (jaarstukken) wijken de laatste jaren relatief fors af.
- ▶ **Onderzoeken van mogelijkheden om te steunen op de interne beheersing:** De controleaanpak is gegevensgericht, aangezien steunen op interne beheersmaatregelen nog niet mogelijk is. We werken samen met het team interne audit en financiën om te komen tot de meest efficiënte controleaanpak. De aanpak is gebaseerd op een uitgebreide en geactualiseerde risicoanalyse.
- ▶ **SiSa-dossiers zijn verbeterd, met name ten aanzien van complexe regelingen zien wij risico's:** Voor 2025 voorzien we nog steeds een hoog aantal te verantwoorden SiSa-regelingen. De organisatie heeft in 2024 serieuze stappen gezet om de dossiervorming te verbeteren. Aandachtspunten voor 2025 hierin zijn aanwezig in de financiële beheersing van een aantal complexe regelingen en ten aanzien van de dossiervorming. De kwaliteit van de dossiervorming is sterk wisselend.
- ▶ **Afgrenzing van inkoopfacturen kan beter:** Wij constateren op basis van de jaarrekeningcontrole 2024 dat de afgrenzing van facturen beter kan worden ingericht. Wij zijn in gesprek met de gemeente om afspraken te maken ten aanzien van de diepgang waarmee de gemeente het interne afsluitingsproces ten aanzien van de inkoopfacturen inricht, zodat een gedragen aanpak voor boekjaar 2025 wordt gerealiseerd.
- ▶ **Dossiervorming ten aanzien van de grondexploitatieberekeningen:** Ten aanzien van de dossiervorming die ten grondslag ligt aan de grondexploitatieberekeningen zien wij dat de gemeente in 2024 grote stappen voorwaarts heeft gezet ten opzichte van 2023. De gemeente kan hierin nog winst behalen door de onderbouwing van bijzondere ontwikkelingen en veranderingen niet alleen toe te lichten. Hierbij vragen wij specifiek aandacht voor de onderbouwing van de nieuwe grondexploitaties Maasterras en Derde Merwedehaven.
- ▶ **Onderbouwing van voorzieningen voor verbetering vatbaar:** Vanuit de jaarrekeningcontrole 2024 constateren wij dat de analyse van de begroting ten opzichte van de realisatie op punten nog voor verbetering vatbaar is. Specifiek vragen wij aandacht voor de inzet van opslagen voor toerekenbare kosten die niet worden gerealiseerd. Ten aanzien van de voorzieningen Riolering en Afval constateren wij tevens dat hierover onduidelijkheden bestaan ten aanzien van de verwerkingswijze. Wij gaan graag met de gemeente vooraf in overleg hierover.

4. Top aandachtspunten voor 2025

De voorgaand jaar gesignaleerde aandachtspunten nemen we mee in de controle 2025

Uit onze management letter 2024:

- ▶ **Budgetgesprekken als basis voor risico-inschatting:** Wij onderzoeken graag met de gemeente de mogelijkheid om de vastleggingen van tussentijdse budgetgesprekken mee te nemen in onze risicoanalyse en geplande werkzaamheden.
- ▶ **Mogelijke doorbreking functiescheiding memoriaalboekingen:** Wij hebben in voorgaand jaar vastgesteld dat de functiescheiding die in het proces is ingericht kan worden doorbroken. Er is echter beperkt belang bij medewerkers die dit kunnen. In het kader van de jaarrekeningcontrole besteden wij specifieke aandacht aan de belangrijkste memoriaalboekingen die tijdens de jaarafsluiting worden gemaakt.
- ▶ **Verbeteringen in het inkoopproces:** De gemeente heeft in de ML van 2024 verschillende verbeteringen aangedragen ten aanzien van het inkoopproces. Wij zullen de interim-controle van 2025 gebruiken om met de gemeente in overleg te gaan welke maatregelen zijn geïmplementeerd en hoe deze bijdragen aan het verlagen van het risico en welke mogelijkheden er zijn om te steunen op de gerealiseerde maatregelen in dit proces.
- ▶ **Subsidieverantwoordingen en dossiervorming voor verbetering vatbaar:** Een ander aandachtspunt voor 2025 zijn de subsidieverantwoordingen die ter controle worden aangeboden. Er zit ruimte voor verbetering in de beheersing (van de verantwoording) van inkomende subsidies. Wij zijn periodiek in overleg met de gemeente om dit proces te verbeteren.
- ▶ **Openstaande bevindingen vanuit de vorige managementletter:** Uit de managementletter blijken 14 bevindingen in de beheersing (waarvan er 1 in 2024 is opgelost) en daarnaast nog een aantal bevindingen in relatie tot de beheersing van de IT-omgeving. We zullen met de organisatie kijken naar de status en ambities rondom deze bevindingen en aanbevelingen.

Overige aandachtspunten:

Andere aandachtspunten voor de komende periode voor alle gemeenten in het land, zijn:

- ▶ Toepassing notities Overhead, Rente en Grondbeleid 2023 in de lokale verordening.
- ▶ Besluitvorming in het kader van de voorziening voor pensioenaanspraken van politieke ambtsdragers.
- ▶ Vanaf boekjaar 2025 wordt de wettelijke controlegrens voor de accountant verhoogd van 1% naar 2%. Fouten en onzekerheden moeten bij elkaar opgeteld (gaan) worden. Risico op een niet-goedkeurende controleverklaring neemt toe, met name door onzekerheden binnen het sociaal domein.

Op basis van gesprekken met de ambtelijke organisatie constateren wij dat de gemeente Dordrecht op een aantal van de bovenstaande aandachtspunten reeds acties heeft uitgevoerd danwel gepland. In onze managementletter 2025 zullen wij hierop expliciet evalueren.

5. Natuurlijke adviesfunctie

Rol accountant (Arne Koole) - Jaarrekening en aanverwante thema's

- ▶ Naar aanleiding van onze controle brengen wij een managementletter en een accountantsverslag uit. Deze rapportages kenmerken zich door een heldere structuur, leesbaarheid, duidelijke taal en voor de belangrijkste bevindingen, visuele ondersteuning. Wij scheiden hoofdzaken van bijzaken en wij leggen de focus op de relevante zaken.
- ▶ Sparringpartner audit commissie / gemeenteraad.
- ▶ Onze reflecties delen ten aanzien van informatie die in de auditcommissie wordt behandeld.
- ▶ Rapporteren over (bevindingen in) de interne beheersing (processen en IT) in het kader van de jaarrekeningcontrole alsmede aandragen van advies- en verbeterpunten.
- ▶ Natuurlijke adviesfunctie, zoals de auditcommissie informeren over relevante ontwikkelingen in wet- en regelgeving die van toepassing zijn op gemeente Dordrecht.
- ▶ Speerpunten vanuit de raad of auditcommissie voor de controle.

Rol adviespartner (Marc Steehouwer) - Overige onderwerpen

- ▶ Sparringpartner audit commissie / gemeenteraad.
- ▶ Natuurlijke adviesfunctie, zoals de auditcommissie informeren over relevante ontwikkelingen die relevant zijn voor gemeente Dordrecht.
- ▶ Reflectie op de begroting.
- ▶ Workshop voor de auditcommissie in overleg met de griffie over nader te bepalen onderwerp.

Bijlagen

01

Uw primaire opdracht

02

Belangrijkste elementen
normenkader

03

Verantwoordelijkheden van
het college en de
gemeenteraad

04

Verantwoordelijkheden
BDO

B1. Uw primaire opdracht

Gemeente Dordrecht

Uw primaire opdracht

Als accountant onderzoeken wij of de jaarrekening het door de wet vereiste inzicht geeft. De uitslag van ons onderzoek geven wij weer in een controleverklaring over de getrouwheid van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2025 als van de activa en passiva op 31 december 2025 in overeenstemming met het BBV. Daarin is begrepen de rechtmatigheidsverantwoording, waarin het college rapporteert over de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening (inclusief SiSa-bijlage) opgenomen lasten, baten en balansmutaties.

Daarnaast geven wij in de uitslag van ons onderzoek weer dat de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 van de Financiële-verhoudingswet rechtmatig tot stand zijn gekomen zoals opgenomen in de jaarrekening.

Onderzoeksvragen

- ▶ Voldoet de jaarrekening aan de in de wet gestelde eisen?
- ▶ Geeft de jaarrekening een getrouw beeld (in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en Wet normering topinkomens)?
- ▶ Is het jaarverslag verenigbaarheid met de jaarrekening?

Frauderisico's

Wij beoordelen in hoeverre sprake is van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg zijn van fraude. Tijdens de controle zullen wij inzicht verkrijgen in de gemeente en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders inspeelt op frauderisico's en het interne

beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de gemeenteraad toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden rapporteren wij in onze controleverklaring.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

In de jaarstukken neemt het college van burgemeester en wethouders een beoordeling op van de mogelijkheden van de gemeente om de risico's vanuit de normale bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering zonder tussenkomst van de provinciale toezichthouder voort te zetten. Het is onze verantwoordelijkheid om vast stellen of hierbij sprake is van informatie die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van burgemeester en wethouders.

B2. Belangrijkste elementen normenkader

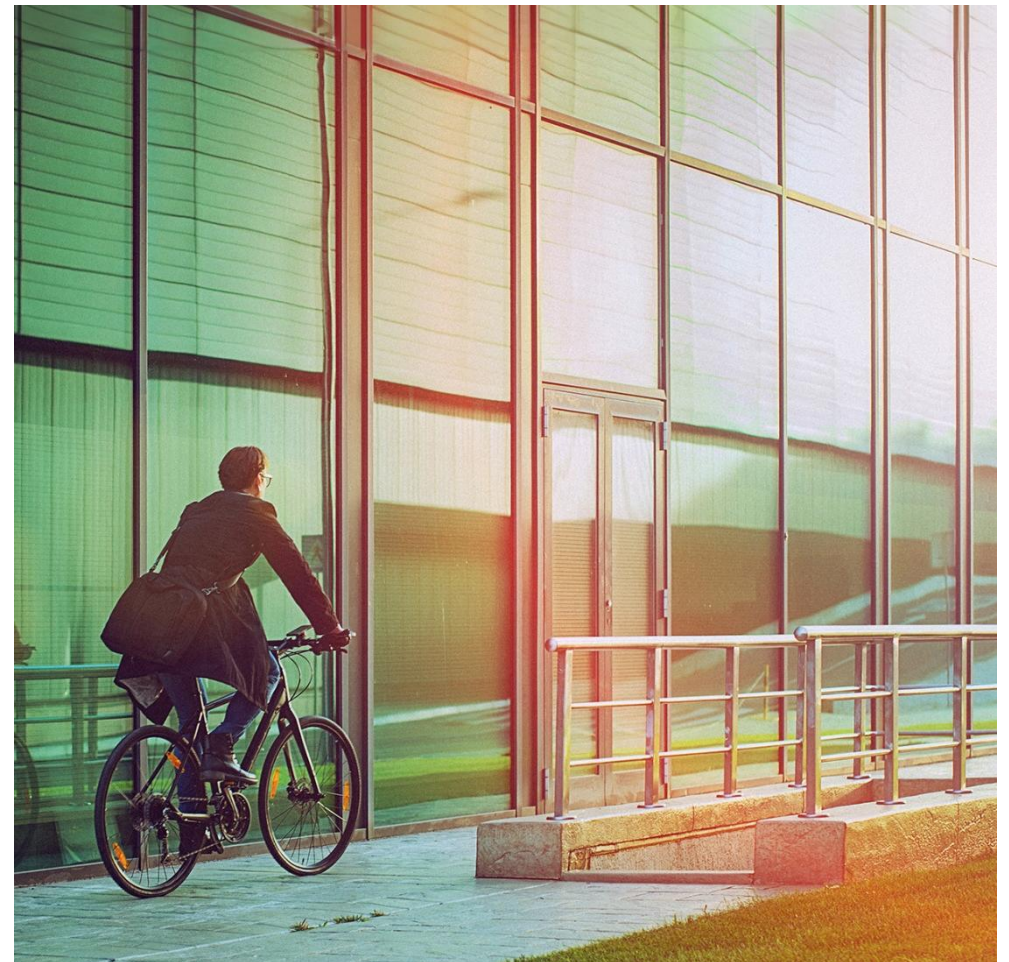
Gemeente Dordrecht

Externe wet & regelgeving

- ▶ Besluit begroting en verantwoording (BBV);
- ▶ Wet financiering decentrale overheden (Fido);
- ▶ Wet ruimtelijke ordening (Wro) en Besluit ruimtelijke ordening (Bro);
- ▶ Wet Markt en Overheid (Wet M&O);
- ▶ Fiscale wetgeving (Wet LB, OB, BCF);
- ▶ Aanbestedingswet 2012, ARW 2016, Gids proportionaliteit;
- ▶ Wet normering topinkomens (WNT);
- ▶ Etc.

Interne regelgeving

- ▶ Financiële verordening Dordrecht (incl. onderdelen en bijlagen):
 - Financieringsstatuut;
 - Nota verbonden partijen;
 - Nota lokale heffingen;
 - Nota risicomanagement en weerstandsvermogen;
 - Nota onderhoud kapitaalgoederen;
 - Nota grondbeleid;
 - Nota afschrijvingsbeleid;
 - Nota reserves en voorzieningen;
- ▶ Legesverordening 2024;
- ▶ Algemene subsidieverordening Dordrecht;
- ▶ Regionale algemene subsidieverordening sociaal domein Dordrecht;
- ▶ Etc.

B3. Verantwoordelijkheden van het college en de gemeenteraad

Gemeente Dordrecht

Het college is verantwoordelijk voor:

- ▶ het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met het BBV. Daarin is begrepen de rechtmatigheidsverantwoording, waarin het college rapporteert over de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening (inclusief SiSa bijlage) opgenomen lasten, baten en balansmutaties.
- ▶ een zodanige interne beheersing als u noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.
- ▶ het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het BBV. Bij het opmaken van de jaarstukken moet het college de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de organisatie in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

en verder voor het aan ons:

- ▶ toegang verschaffen tot alle informatie die naar onze mening relevant is voor het opmaken van de jaarrekening, zoals de vastleggingen, documentatie en andere aangelegenheden;
- ▶ verstrekken van aanvullende informatie die wij vragen voor het doel van de controle;

- ▶ onbeperkt toegang verlenen tot personen binnen de organisatie noodzakelijk voor het verkrijgen van controle-informatie;
- ▶ verstrekken van informatie met betrekking tot alle aantijgingen van fraude of van vermoede fraude die op de financiële overzichten van invloed zijn en waarvan het kennis heeft verkregen via werknemers, voormalige werknemers, analisten, regelgevers, toezichthouders of via anderen.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor:

- ▶ het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

B4. Verantwoordelijkheden BDO

Gemeente Dordrecht

Verantwoordelijkheid van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij verrichten onze controle in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door u nog vast te stellen protocol accountantscontrole 2025, de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2025 en het Controleprotocol WNT 2025.

Onafhankelijkheid

Op grond van Nederlands wet- en regelgeving, waaronder de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) en de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), is vereist dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze 'assurance-cliënten'.

Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme

Volgens de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) dienen wij cliëntonderzoek te verrichten. Verder zijn wij op grond van de Wwft verplicht een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie van of ten behoeve van een cliënt te melden aan de Financial Intelligence Unit Nederland te Zoetermeer.

Nadere voorschriften NOCLAR

Voor ons gelden de Nadere voorschriften NOCLAR (NOn-Compliance with Laws And Regulations), hierna NV NOCLAR. Hierin staat hoe wij moeten handelen ingeval van niet-naleving van wet- en regelgeving. In voorkomend geval moeten wij mogelijk een relevante niet-naleving onmiddellijk melden aan een bevoegde instantie.

Meldplicht op grond van artikel 26 Wta

Indien sprake is van een redelijk vermoeden van fraude van materieel belang handelen wij in overeenstemming met artikel 26 lid 2 Wta.

